

Moderskapets frigjørelse

Taler

Katti Anker Møller

Dato

18 januar 1915

Sted

Kvindestemmeretsforeningens
Klub, Kristiania

1 «Når kvinden føder, da har hun besvær, fordi hendes time er kommet, men når barnet er født, da kommer hun ikke mere sin trængsel ihu, av glæde over at et menneske er født til verden.»

5 Der har til de forskjellige tider hersket forskjellige opfatninger angående hvorledes samfundet skulde forholde sig til fosterfordrivelse.

Da vor lovgivning, vor retsopfatning er et produkt av tidligere tiders, så råder der hos os som i alle civiliserte land, uoverensstemmelse mellem de krav
10 samfundet på sin side har trodd at måtte opstille, og den betragtning at svangerskapets avbrytelse var en sak der kun vedkom individet selv.

Ifølge romerretten hersket den opfatning at et foster er så nøie forbundet med en kvinne at det må betragtes som en del av kvinden selv; som romerretten
15 uttrykte det: foetus semper pars viscerum est. Fosteret er en del av den kvindelige krop. Fosterfordrivelse var derfor efter romerretten ikke strafbar.

I middelalderen førte den opfatning, som særlig da gjorde sig gjældende, til strenge bestemmelser og forholdsregler overfor den slags tildragelser, hvad der
20 ikke bare gav sig uttryk i straffeloven, men de skulde også ledsages av offentlige kirkelige demonstrationer.

I vor tid synes retsopfatningen at gå tilbake til den betragtning at samfundet ingen ret har til at gripe ind, offentlige hensyn kræver det ikke. Det er en
25 personlig affære, en privatsak.

Efter den betragtning at et foster er en del av kvinden selv, må hun ha rådighet og bestemmelsesret over det, på samme måte som frihet og rådighet over ens

30 egen krop er et selvfølgelig retsgode for enhver fri borger i en fri stat. Det er det samme synspunkt som gjør at lemlæstelse av egen krop eller endog forsøk på selvmord er straffrit.

Ved alle den senere tids strafferevisioner er der en bestemt tendens til at
35 nedsætte straffen for vedkommende kvinde, men samtidig til at skjærpe straffen for den kvaksalvermæssige behandlingsmåte. Det er en tendens som tilrettelægger den tilstand at fosterfordrivelse for vedkommende kvinde selv blir straffri, og at når den utøves må det ske under ansvar og på så vidt mulig ufarlig måte.

40 Ved en oversigt over landenes lovgivning fra de tider straf for fosterfordrivelse blev indført og over de nuværende bestemmelser og de som foreligger foreløbig bare som nye utkast, vil vi se at bestemmelsene har været meget strenge i tidligere tider, at de nuværende love er forholdsvis meget milde, og at i de lande
45 hvor der for tiden forestår en lovrevision, er straffen sat ned til at være det mindst mulige, så at si den rene proforma bestemmelse, en fakultativ straffrihet, som det ligger i vedkommende retsmyndighets hånd at opretholde eller ikke.

Ved siden av denne stadig større mildhet i straffebestemmelsene går der en
50 tendens hos påtalemyndigheten og i domstolenes praksis til sjeldnere og sjeldnere at reise tiltale eller gjøre bruk av sin myndighet. Den sidste kjendsgjerning på denne utviklingens vei er det forslag som er fremkommet i den nylig nedsatte lovrevisionskomité i Danmark, og som skyldes professor overacchoucheur Leopold Meyer, som med den autoritet han indehar inden
55 komiteen som inden den store almenhet for første gang nu foreslår straf for fosterfordrivelse overfor vedkommende kvinde helt avskaffet.

Straffen er i de forskjellige lande efterhånden blevet nedsat fra 6 år til 3 år, til 3 måneder, til 21 dager, og det tyske, schweiziske og danske lovforslag som
60 foreligger, går ut på at straffen sættes til 7 dager. Altså egentlig blot en demonstration.

Det er læger og jurister som har tat saken op til diskussion, og den drøftes nu i alle land. Så hurtig sker en forskyvning på disse områder, at i Rusland hvor der
65 hersker strengere straffebestemmelser end hos os, blev der på en kriminalistkongress som holdtes av fremragende jurister inden Rusland i juni måned ifjor, fattet den beslutning av 39 mot 19 at bestemmelsene om straf for

fosterfordrivelse skal utgå av den russiske straffelov.

70

I Schweiz har det socialdemokratiske parti foranstaltet en masseindsamling av navne for at få paragraffen bort.

75

Første passus av § 245 i vor straffelov lyder således: «Kvinde der ved fordrivende midler eller på anden måde retsstridig dræper det foster hvormed hun er svanger, eller medvirker hertil, straffes for fosterfordrivelse med fængsel indtil 3 år.» Den sedvanlige straffeudmåling hos os er 90 dager. Også forsøk på fosterfordrivelse, selv hvor den er forsøkt med midler som overhodet ikke kan frembringe den, er strafbart efter straffelovens § 49, som gjælder strafbare forsøk i sin almindelighet.

80

I 1913 blev en ung pike, hun hadde det bedste vidnesbyrd fra alle som kjendte hende, straffet for fosterfordrivelse. Hun skulde ha født et uegte barn, og skammen herover var så overvældende at hun henvendte sig til en jordmor.

85

En tid efter meldte hun sig selv for øvrigheten. Hun blev dømt til 3 måneders fængsel.

90

I 1913 blev en arbeiderkone, tidligere utpint av 7 barselsenger, hun var nu yderlig svak og trodde ikke hun kunde overleve en ny fødsel, sigtet for forsøk på fosterfordrivelse. Hun hadde anvendt medicin som ingen fordrivende virkning kunde ha.

95

Påtalemyndigheten lot dog efter flere offentlige forhør saken falde, den fandt at samfundsmæssige hensyn ikke krævet videre retsforfølgelse. Konen fødte også senere et levedygtig barn.

100

Paragraffen gjælder også de tilfælder av forsøk på fosterfordrivelse hvor der intet svangerskap foreligger, men hvor vedkommende kvinde har stået i den formening at hun var frugtsommelig. I Tyskland lærte man 49 sådanne tilfælder at kjende da man første gang for et par år siden begyndte at interessere sig for den slags kasus.

105

Der finder dog stadig færre og færre retsforfølgelser sted, enten efter den ene eller den anden paragraf, for påtalemyndigheten kvier sig for det, og mer og mer trænger den opfatning igjennem at offentlige hensyn ikke kræver indblanding.

110 Vi kunde derfor kanske la saken gå sin gang og la paragraffen rolig overleve sig selv og bare bli en papirbestemmelse, som den faktisk allerede er i flere land, tildels også hos os. Men saken har en anden side, som er alvorlig nok.

115 Sålange fosterfordrivelse er en retsstridig handling og belagt med straf, tvinger det kvinderne i disse tilfælder at søke usakkyndig hjælp eller greie sig på egen hånd, som bedst de kan. At dette er uheldig, sier sig selv, da det i så overvættes mange tilfælde medfører døden eller gjør vedkommende kvinde sykkelig eller ufrugtbar for livstid.

120 Forekom fosterfordrivelse kun en sjelden gang, sådan som det var før, vilde disse spørsmål kanskje ikke være trukket frem til almen opmerksomhet, men det er det stadig stigende antal av sykelighet i forbindelse med fosterfordrivelse som behandles på kvindeklinikkens gynækologiske avdelinger og de mange dødsfald, som må bringe os til at fæste vor opmerksomhet nærmere ved forholdene.

125 Professor Leopold Meyer sier ligefrem: «Jeg kan ikke lenger vedbli at se på at så mange unge kvinder ligefrem myrdes for vore øine.» Det er hans erfaring fra hans virksomhet som mangeårig bestyrer av kvindeklinikken i Kjøbenhavn, de foreliggende kjendsgjæringer altså, som har bragt ham til i lovrevisionen at foreslå strengere straf for den der medvirker til fosterfordrivelse på ukyndig måte, men at straf for vedkommende kvinde selv helt skal bortfalde.

135 Vi kvinder, allermindst vi kvindesakskvinder, kan stå likegyldige, hvor det dreier sig om så mange kvinders liv, ulykke, sygdom og død.

I al denne tid, uansett om straffebestemmelsene har været de gamle strenge eller de moderne milde, har fosterfordrivelsen antal tiltat i en så sterk grad at man er nødt til at erkjende at bestemmelsene om straf har vist sig ganske frugtesløse.

140 Vi står overfor nye tiders bestemte tendens. Den har sin dype grund i forandrede samfundstilstande og nye opfatninger, og de nævnte moderne fænomener må derfor bedømmes og behandles på en anden måde end før.

145 I hvor stor utstrækning fosterfordrivelse øves, er det meget vanskelig at si. På grund av sakens intime karakter sker det alt overveiende antal uden at komme til

offentlig kundskap. Det er væsentlig kun i de tilfælder som får et sykelig forløp, og hvor læge tilkaldes, at det overhodet blir konstatert at en fordrivelse har fundet sted.

150

Mens fosterfordrivelse i gamle dager væsentlig syntes at tilhøre en bestemt kriminel kvindetype, så får juristene nu i de tilfælder hvor de på embeds vegne skal ta sig av disse kvinner, det indtrykk at disse kvinner ikke lenger tilhører den sedvanlige forbrydertype. Det er ellers bra kvinner, som anfører motiver for sin
155 handlemåte, som juristene i det spesielle tilfælde må respektere.

Læger møter ofte den betragtning hos frugtsommelige kvinder, at de går ut fra at de har rett over sin livsfrugt. Geheimeråd professor dr. Fritsche sier ialfald det i sin avhandling om svangerskapsavbrytelse; den samme erfaring har professor dr.
160 Leopold Meyer, og professor dr. Max Hirsch sier: «Ist eine Schwangere, wie so häufig der Fall ist, der Ansicht, dass sie ein Recht über ihre Leibesfrucht besitze, so ist ja der Gedanke naheliegend sie zu beseitigen sobald irgendeine Unannehmlichkeit die Folge der weiteren Entwicklung sein würde.»

165 Men den opfatning læger og jurister hitindtil har hat eller har, bør ikke være det avgjørende. Den eneste rigtige rettesnor for at bedømme gjerningen i og for sig er kvindernes egen opfatning og da især den unge pikes, hendes umiddelbare følelse, når hun første gang møter bestemmelsen om straf.

170 Det blir ofte anderledes med os kvinder, når vi i årevis har vænnet os til at avpasse vor tankegang efter den herskende opfatning, den som mænd hitindtil har været alene om at fastsætte. Det gjælder for os på nyt at bedømme tingen umiddelbart.

175 Det har naturligvis ingen større betydning hvad en enkelt person har erfaret i denne henseende, men da lægmandens utsagn i virkeligheten er det grundlag som alle straffebestemmelser må hvile på, så blir dog den enkeltes følelser til syvende og sist det avgjørende.

180 Jeg vil da påstå at like så visst som en ung pike føler avsky mot at begå en sådan handling, likeså forbauset blir hun ved at erfare at en utenforstående har myndighet over hende på et område som hun føler som sit mest personlige eie. Det gik ialfald mig således, da jeg første gang som 17 års pike hørte om denne bestemmelse.

Det føltes som en kränkelse, som en ydmygelse vi ikke fortjente, og jeg indregistrerte det i mine tanker, blandt alle de andre overgrep og uretfærdigheter som mænd øvet mot kvinderne, fordi de stod uforstående overfor vor
190 tankegang, vor opfatning, vore følelser, vore forhold.

Bestemmelsen er et angrep på vor frihet. Den gir os en følelse av at vi står under et slags formynderi. Vi føler det her så meget mere kränkende som vi går ut fra at beskyttelsen av det spirende liv i vort indre og den selvfølelse og myndighet
195 det gir, netop er grundlaget for hvad vi forstår ved sand kvindelighet.

Straf for fosterfordrivelse var naturlig i gamle dager. Da var hustru og barn mandens eiendom; fosterfordrivelse var derfor et indgrep i hans eiendomsområde, som han hadde ret til at påtale. En sådan opfatning lar sig ikke
200 lenger forene med den personlighetens frihet som er frugten av den moderne kvindeemancipation.

Grundlaget for al frihet er rådighet over egen krop og hvad i den er. Det motsatte er en slaves tilstand. Som menneske i et civilisert samfund vokser jeg op
205 med den fornemmelse at herredømmet over mit legeme er en ret ingen kan ta fra mig. Det er en selvfølgelighet for min tilværelse.

Kvinderne har nu tat sin skjæbne i sin egen hånd, og da fosteret er avhængig av hende, og da hun har vundet sin selvbestemmelsesret, så er magten og
210 myndigheten over fosteret glidd over til moren selv.

Bestemmelsen kunde til nød forklares i gamle dage, da man trodde det levende kim kun skrev sig fra mandens side, kvinden dannet kun den nødvendige jordbund. Siden det kvindelige egg blev fundet, må man anskue saken
215 anderledes. I anlægget av fosteret står mand og kvinde like, der er begges part like stor, men i fosterets utvikling, i den ydelse, som videre må til for at gjøre det til et barn, der står vi alene. I denne produktion repræsenterer vi den halve formue, hele driftskapitalen og alt arbeidet. Vi nærer det med vort blod, vi gir det vore kræfter, dør vi, dør det. Ingen forbindelse er mere intim, ingen eiendom
220 mere absolut, ingen besiddelse mere moralsk. Vi kjøper dets tilværelse med vor egen, vi setter vort liv på spil for dets eksistens. Men vor tilværelse er det første og det grundlæggende, fosteret kan ikke eksistere uten os. Vor magt og myndighet er naturgivet.

Vi har overfor barnet efterhånden tiltvunget os den samme retslige myndighet som faren har; overfor fosteret vil vi ikke bare være likestillet, vi vil ha en særret. Svangerskap, en kvinnes forhold til fosteret, har ingen analogi i noget andet forhold menneskene imellem eller i samfundet overhodet, det er unikt for kvinderne. Det er i grunden besynderlig at mænd, som til alle tider vil være ute av stand til at vite hvad et svangerskap virkelig er, de har turdet tilta sig myndighet til at foreskrive os love på dette felt. Deres eget liv har i sin tid ligget i vor hånd, hele menneskeheten er avhengig av vor vilje på dette punkt, vor beredvillighet til at forringe vor egen levedygtighet for at bli mor. For retskafne og fintfølende mænd må det føles ubehagelig i dette spørsmål at forholde sig på anden måte end som de mottagende og taknemlige.

Forståelsen av svangerskapet og fødsel er ikke uttømt med de ord at det er en for kvinden naturlig fysiologisk utvikling og akt. Naturen den er grum, den. Et svangerskap og fødsel er en samlet kropsydelse så indgripende at den skader os i livskampen, den nedsætter vor levedygtighet og er en trusel for vort liv. Fosteret tar sig tilrette på vor bekostning, det nye liv skal blomstre op på vor tilintetgjørelse.

«Et svangerskap er som at vandre på en vulkan,» sier professor Brandt, «og enhver fødsel innebærer en livsfare.»

I vor daglige husgjerning eller på et andet virkefelt utfører vi et arbeide som i forhold til vore kræfter fuldt kan likestilles med nogen mands, desuten bærer vi hele progenerationens byrde og kval. Kvinderne skal være sig bevisst hvilket offer der forlanges av dem, hvilke dobbelte byrder der er lagt på deres skuldre. Mænd, og spesielt lægene, har hat interesse av at redusere forståelsen av vore ydelser på disse områder i den almindelige opfatning, især i vor egen, derved fandt kvinderne sig mere tålmodig i sin skjæbne. Hvor ofte har vi ikke hørt: «Det er sundt for kvinderne at føde børn.» Til gjengjæld omgav de vort naturlige kald med en hel del smukke ord og talemåter.

Men al den sentimentalitet som har omgitt moderskapet, al den uvidenhed som det blev indhyllet i, må nu falde og gi plads for en mere sanddru og nøktern opfatning.

Ingen mand, hvor skrøpelig han end måtte være, vil i virkeligheten bytte sin

265 skjæbne med vor. Det er ikke bare i Orientens gudstjeneste det lyder: «Jeg takker dig Gud, at du ikke har skapt mig som kvinde.» Det er ubevisst enhver mands tanke.

270 Når en kvinde holder barnet i sine armer, kan hun ikke lenger erindre hun har hat besvær, av glæde over at et menneske er født til verden. Denne kvindernes besynderlige ulogiske tilstand og opførsel har sin dype forklaring i hendes fysiske og fysiologiske utstyr, og er en borgen for at kvinderne selv til alle tider er den bedste beskytter for det spirende liv.

275 Retsopfatningen med hensyn til fosterfordrivelse må dog mest påvirkes av de kjendsgjerninger som allerede foreligger.

280 Svangerskapsavbrytelser foregår efter en målestok som i tidligere tider, den gang da bestemmelsene om straf kom istand, vilde ha været ganske utænkkelig. Det viser sig altså at straffebestemmelsen ikke lenger når sin hensigt, autoritetene har selv efterhånden måttet sette den ut av betraktning. Livet selv indretter sig uten hensyn til den og avpasser sig efter nutidens behov.

285 Det er overfladisk at tro at denne forandring skyldes en slappelse i moralen, en større nydelsestrang eller sans for et makelig og forlystelsessykt liv. De nævnte kjendsgjerninger er uttryk for den voksende ansvarsfølelse overfor at sette barn ind i verden, for en større forståelse av at et menneskes skjæbne er avhengig av de kår det vokser op under, for større krav til barnets pleie og ernæring og også en berettiget uvilje fra kvindernes side mot at deres legeme skal utnyttes på en hensynsløs måte.

290

Over alt dette hviler det økonomiske tryk, som for de fleste familier er det avgjørende for hvorvidt det er tilrådelig, fornuftig eller endog forsvarlig at forøke familien i en ubegrænset grad.

295 Her i Norge som andetsteds øves svangerskapsavbrytelse av unge piker som er kommet «i ulykke». De har til alle tider levert den faste kontingent, men også av gifte mødre i den lavere borgerstand, hvor de retskafne og arbeidssomme familier stræver efter at bevare familien på det økonomiske og sociale nivå det har lyktes dem med megen møie at nå op til. I den senere tid øves den i en stadig stigende grad inden den store arbeiderklasse, som forsøger at indrette sit liv i
300 overensstemmelse med de små inntægter. I Tyskland regner man at de gifte

kvinder udgjør 70 pct. av det samlede antal vilkårlige aborter. Det vil altsammen si de kredser inden samfundslivet som udmerker sig ved et strævsomt og
305 samvittighetsfuldt liv. At tale om vellyst og nydelsessyke inden disse kredser er næsten bespottelig.

De fleste av os vil vel indrømme at der ingen skade var skedd om barnetallet i mange av disse familier var mindre, så barnene kunde få bedre stel og ernæring
310 og moren ved de mange barselsenger og alene om alt husvæsenet ikke bli så tidlig utslitt, som så ofte er tilfældet nu, eller dø i en fortidlig alder.

I Frogner menighet i Kristiania, hvor livsbetingelserne er gode, fødes 15 barn pr. 1000 indbygger, i de østlige bydele 32. Der er vel ingen som tror at dette skyldes
315 en mindre frugtbarhetsevne hos de velstillede; men de kjender utveier til at hindre konception og får ikke flere barn end de ønsker.

Sålange arbeiderklassen forholdes kundskapen om de antikonceptionelle midler, sålange vi har bestemmelser som hindrer at kjendskapet til dem blir
320 almindelig, hvorved arbeiderklassen er utestengt fra den løsning av vanskelighetene, som overklassen benytter sig av, blir arbeiderkonen, som lever under dårlige økonomiske tilstande, henvist til den farlige og forsmædelige svangerskapsavbrytelse, hvorved hun sætter sit liv på spil og kan føre sin familie med en flok hjelpeløse barn ind i elendighet og nød.

325 For den ugifte mor gjælder disse vanskeligheter i en endnu høiere grad. Et barns fødsel truer med at undergrave selve hendes økonomiske eksistens, og den betyder desuten en degradation i hendes sociale stilling for livstid.

330 Så længe samfundet tillater en mand at unddra sig omsorgen for hende uten at samfundet træder i hans sted og kommer hende imøte i hendes forlatte stilling i en ganske anderledes grad end tilfældet er, selv med de nylig vedtatte lover, ja sålange der overhodet findes moderskap som ringeagtes, blir det den ulykkelige unge pike og den overanstrengte fattige mor som må bøte med sit liv for den
335 nuværende hensigtsløse straffebestemmelse.

Ingen må tro at disse ulykkelige mødre ikke på forhånd kjender til de smerter, den sykелighet, de farer, den offentlige skandale, den sociale skjendsel de ved fosterfordrivelse utsætter sig for. Når de allikevel vælger at løpe en så stor risiko,
340 da forstår vi at det må være overvældende grunder som driver dem til det.

Lægestanden har på disse områder følgende strafferetslige bestemmelse:
«Herved utelukkes straf, f. eks. hvor handlingen sker efter læges anordning for
345 at redde moren fra fare for liv eller helbred, eller fordi fødsel av et levedygtig
foster på grund av morens legemsbeskaffenhet ikke er mulig.» Dengang da
denne bestemmelse kom i stand, skedde det under stor strid, idet det da blev
anført at det var at gripe ind i naturens orden, at det var spiren til en evig sjæl
man på denne måte stanset i sin vekst, og at det vilde føre til så farlige
350 konsekvenser. Ingen vil vel nu bestride det fornuftige og berettigede i denne
avgjørelse, og utallige er de kvinder hvis liv på denne måte er blitt reddet.

Men den moderne lægevidenskap har medført at mange av de vanskeligheter
som tidligere medførte livsfare ved en barselseng, er blitt beseiret ved lægenes
355 større dygtighet og erfaring, derimot har kjendskapet til den moderne
bakteriologi lært dem at et svangerskap og fødsel og den uundgåelige
svækkelsestilstand som begge dele medfører, utsætter kvinderne for smitsomme
sygdomme, gjør dem mottagelige for, prædestinerer dem for sykelige tilstande,
bringer kroniske tilfælde til at anta akut karakter o.s.v., med andre ord at et nyt
360 svangerskap under de eller de forhold med sandsynlighet vil påføre åpenbar
skade for helbredden og bety en alvorlig fare for livet.

Al moderne lægevidenskap går mere og mere ut på at hindre og forebygge
sykelige tilstande, og derfor er den nuværende bestemmelse i virkeligheten for
365 den samvittighetsfulde læge ganske flytende. Avgjørelsen beror ganske på hans
skjøn. Men disse lægevidenskabelige betragtninger er ikke lenger nogen
hemmelighet, forbeholdt lægene, den voksende opplysning gjør at kvinder i sin
almindelighet til en viss grad kan gjøre sig op et sådant regnestykke selv. Det
gjøres allerede nu, særlig når det gjelder en tæringssyk mor. En større
370 anstrengelse, en længere svækkelsestilstand under dårlige ernæringsforhold vet
man forværrer tilstanden.

Men for moren selv er det et andet moment, som for hende veier likeså meget
som hensynet til hendes egen helbred, og det er hensynet til familien, til de
375 øvrige barn og den pleie og omhu som hun vet de trenger og som ingen kan gi
dem uten hun selv. Hun vet at et nyt svangerskap måske vil medføre døden, og
at hendes barn derfor må leve alene efter hende i verden, overladt til andre, som
oftest ukjærlige mennesker.

Eller hun føler at et nytt barn at passe vil føre for store vanskeligheter over hende. Hun synes ikke hun rækker at stelle ordentlig med de barn hun allerede har, at uorden og urenslighet tiltar i hjemmet, at arbeidet vokser hende over hodet. Kræftene tar av, mismodet vokser, hun kan ikke mere.

385

Det er ikke en kvindes pligt at føde barn hun ikke ønsker til verden eller orker at bære frem. Hendes lyst eller ulyst er den naturlige regulering og den bedste garanti for barnets fremtidige stel og pleie. Tages der hensyn til den kvindelige naturs egen røst på dette område, så hadde vi ikke det altfor store barneantal i familiene eller den store dødelighet blandt spædbarnene eller barn i det hele tat som vokser op under forhold som må føre til både sykелighet og moralsk forfald.

395

En kvinde har samme ret til at leve som en mand og ikke utsætte sig for forhold som hun ut fra sin dømmekraft må si sig selv blir for overvældende for hende at bære.

400

405

Hun har ikke bare samme ret, men en større ret, for barnenes skyld. Skal barnene leve og trives vel, er det en pligt at bevare morens sundhet og kraft ubeskåret. Forståelsen herav er altfor liten, men moren føler dette krav som en nødvendighet. Hendes fornuft som pligtfølelse sier hende at de barn hun allerede har, har fuldt behov for de kræfter hun endnu måtte ha igjen. Der er ingen her som bedre end hun selv kan veie for og imot i denne sak. At fatte den rette avgjørelse her beror også på et skjøn, et skjøn som hviler bedst i morens eget hjerte.

410

415

Når jeg sier at vi skal fastslå at kvinderne på disse områder skal være sin egen autoritet, så betyr ikke det at en kvinde i disse saker alene skal la sig lede av egoistiske motiver. Hun har jo ansvar overfor sin mand og først og fremst overfor livet i hendes eget skjød, men når krisen tilspidser sig i en sådan grad at hun for alvor begynner at omgås med den for hende selv så farlige utvei som en svangerskapsavbrytelse er, da er hun i en konflikt som ingen uten hun selv har forutsætninger for at løse på den i det spesielle tilfælde riktigste måte. Vælger hun risikoen ved at stanse svangerskapets videre forløp, blir det først og fremst hendes egen sak. Terningen er kastet også for hendes eget livs vedkommende. Loven skal forholde sig passiv.

Hvad betyr det at kvinderne har vundet sin selvstændighet, om de på et sådant

420 punkt, så avgjørende for dem selv og for hele deres familie, skal la sig underkaste andres skjøn? I dette tilfælde la det bero på en utenforståendes dom og det til og med på en læges, som endnu i almindelighet kun er en mand og derfor er ganske utelukket fra at kunne forstå hende.

425 Moren må på disse områder selv få være den høieste instans. Hvis man ikke vil medgi det, da har man i det hele tatt ikke tillid til kvinderne eller til at deres natur er god, men at der må straffebestemmelser til for at holde kvinderne til at føde barn.

430 Bestræbelsene for at avskaffe den nuværende bestemmelse om straf for fosterfordrivelse betyr ikke at tingen i og for sig er tiltalende, eller at vi skal søke at få den fremmet, ingen kvinne i verden vil nogensinde si eller mene det, men det er et ledd i den almindelige stræben som gir sig tilkjende på så mange av vore forhold, efter at avkaste undertrykkelse og formynderskap og indsætte
435 kvinderne i deres rette myndighet på deres specielle områder og gi kvindernes seksuelle liv og moderskap mere levelige vilkår.

Straffebestemmelsen forsvares fra samfundets side med at muligheten for liv må ha en viss beskyttelse. Men den bedste beskyttelse for liv ligger i den
440 kjendsgjerning at kvinden elsker barn og gjerne vil ha barn.

Står vi da ikke de fleste av os med et barn på armen, og trykker vi det ikke gjerne til vort bryst! Trods besvær, lidelser og farer elsker vi det fra dets første mulighet av, ja for mange er barnet hele ungdommens lønlige tanke. Fødselens lidelser har
445 neppe forladt os før vi søker efter barnet med længselens øine. Og så sier man at muligheten for liv bør ha en viss beskyttelse! Er man uvidende om kvindernes fysiske og fysiologiske evne, om vore naturlige og sjælelige tilbøieligheter, er moderkjærligheten død imellem os?

450 Når man ser den ene unge pike efter den anden gladelig ofre sin første ungdoms skjønhed og fylde, sin fri og sorgløse stilling og påta sig et moderskaps bekymringer og møie, ofte på bekostning av deres egen helse, ja under lede og mismod dog føde barn på barn til verden like lyksalig, når deres blik hviler på en av deres avkom, da får man medgi at både liv og muligheten for liv har den
455 herligste beskytter i kvinderne selv.

Det er først når vor frihet og vore kvindelige instinkter blir krænket, når vor

460 naturlige forbundsfælle forlater os, når vore kræfter blir utnyttet til overmål, når
selve moderskapet lider overlast, at vi tyr til hæslige og voldsomme midler for at
fri os fra det. Hvorledes kan det ellers forklares at kvindens største glæde kan
vendes om til den største ulykke for hende? At den visshet som før kunde bringe
hende til en indvendig fryd, nu blir en tanke som sænker hende i fortvilelsens
mørkeste avgrund?

465 Bortryd disse krænkelser, skaf den unge pike tilstrækkelig støtte og opmuntring,
når hendes elsker forsømmer sin pligt, spar den forpinte og utmattede mor fra
nok et svangerskap. Vend ikke bebreidelsene om manglende beskyttelse av det
spirende liv mot kvinderne, de har gjort sin pligt, men vend dem mot mændene
470 og samfundet.

Hvor har vi den række av forholdsregler, av lovbestemmelser og offentlige
institutioner som skulde stå til vor forføining?

475 På hele vort statsbudget er det minimale summer som anvendes med vore behov
for øie. Og dog er det en virksomhet, et produktionsområde som beslaglægger
det halve folks arbeidskraft, og som er mere grundlæggende for et folks liv og
trivsel end utnyttelsen av nogen anden naturherlighet.

480 Her gjælder det den organiske jordbund som menneskene selv skal utgå fra.

Der har hersket en rovdrift over livets kilder, værre end rovdriften i sin tid var i
vore skoger. Hele området venter endnu på at utfries av hensynsløse kræfters
vold og bringes ind under et høiere kulturlivs krav og få den rette anerkjendelse
485 og plads i folkets bevissthet.

Når tages der hensyn til den unge pike, når hun i overgangsalderen på skolen
eller i bedrift holder på at bukke under på grund av de voldsomme krav det
fremtidige moderskap gjør på hendes utvikling?

490 Man benytter sig av hendes opgaver i fremtiden som mor til at skaffe hende
dårligere utdannelse og dårligere livsbetingelser end mænd, man vanskeliggjør
hende en selvstændig økonomisk stilling, fordi hun har dobbeltopgaver. Det
fører til at hun fremdeles må se sin bedste forsørgelse i at utnytte sine seksuelle
495 kvaliteter for derigjennem at opnå mænds gunst.

500 Derved føres hun let over i mer eller mindre uhæderlige erhverv eller til at søke livsophold ved avhengigheten i ekteskapet, hvor moderskapets hygiene ikke spiller den avgjørende rolle.

505 De egenskaper hos kvindene som kan vække mænds lyst og begjær, de har værdi; vi behøver ikke at gå langt for at se det; men den slitsomme og opofrende barneproduktion og det dygtige barnestel venter endnu på sin første økonomisk bestemt formulerte vurdering, samt det første kjendtegn på det offentliges anerkjendelse av dets høie værd.

510 Lønnen er ikke avpasset i forhold til mødrenes arbeide, det ser snarere ut som om det motsatte system er knæsat, jo flere barn en kvinne får, jo mere arbeide hun legger i deres stel og opdragelse, jo mere udelukkende hun ofrer det alle sine kræfter, jo ugunstigere blir hendes egen position, jo flere mangler hun må lide, jo flere savn må hun underkaste sig. Sådan forholder det sig i almindelighet ikke med noget som helst andet arbeide en kvinne vælger i verden.

515 Er da moderarbeidet foragteligere end alt andet?

520 Man har endnu ikke lært at skatte den uhyre værdi som ligger i en kvindes villighet til at bli mor og det arbeide som står i forbindelse dermed. «Bare en pike,» sier man, når et kvindeligg væsen ser dagens lys. Der vil komme en tid, og den er ikke langt borte, da det vil komme til at lyde anderledes.

525 Hvad yder ikke staten på andre områder? Til regulering, til oplysning og veiledning, til institutioner, til statistiske undersøkelser, til direkte hjælp og omhu, og det til andre formål som ikke på langt nær er så betydningsfulde som vore?

530 Men selv den første håndsrækning for vort moderskap blir ikke alle kvinder til del. 8500 kvinder føder hvert år i dette land uten nogen kyndig hjælp. De funktionærer som skal stå os bi i vor værste nød, er landets dårligst lønnede, og deres sociale position står ikke i forhold til det vanskelige og ansvarsfulde arbeide de utfører.

535 Selv en så moderne foranstaltning som sykeforsikringen kommer først alle andre tilfælder imøte, før den rækker den arbeidsuførhet og sykelighet som betinges av svangerskap og fødsel en hjælpende hånd, og det uagtet 70 pct. av alle kvinders

sygdomme har et svangerskap eller en fødsel til grund (Brandt).

540 Næringsveiene har et opplysningskontor med plass på vårt statsbudjet med 77
000 kr. pr. år. Likeså viktig som at sørge for livsbetingelsene er det at sørge for de
faktorer som spiller inn på livstilblivelsens områder, og hva der betinger en
gunstig vekst, livet selv. Men hvor er opplysningsorganene for moderskap- og
barnestel, grunnlaget hvorpå hele folkets liv og helse beror? Det er forbausende
545 intet ordnet undervisningssystem, ingen plan for vår utdanning. Næringslivet
er bra, men det virker i samfunnslivets periferi. Barnets fødsel er centrum.

Ikke et ord hører den kvinnelige ungdom på skolen om deres legemes betydning
og oppgaver for moderskapet, ingen kroppslig trening for en virksomhet som
550 spiller en så dominerende rolle i deres senere liv. Ingen tilretteligger for hende
den rolle folkeøkonomien spiller i nasjonenes liv. Hun forblir derfor uten sosial
forståelse av sin virksomhet og får ikke den ophøiede glede hun derigjennem
kunde føle for sitt kald, eller den naturlige selvfølelse som hun så hårdt trenger.
Det er knapt nok kvindene vet der er noe som heter det kvinnelige egg,
555 ingenting om dets videre utvikling eller hva der fremmer fosterets tarv eller
barnets vel.

Ikke to mødre, selv av den dannede klasse, kan føre en fornuftig samtale sig
imellem om fordelene eller mangelen ved den kunstige eller naturlige ernæring,
560 hovedfaktoren inden det sørgelige område som heter spædbarnsdødelighet.

De sidste opfindelser på modens områder er vi vel inde i og er stolte av hurtigst
mulig at demonstrere for al verden, men de sidste praktiske som teoretiske
erfaringer angående vårt barns liv og helse beror det på en tilfældighet om de når
565 os. Så litet kjendskap har vi til fremgangen i fødselens og barselsengens
behandling, tildragelser som dog skulde synes at angå os temmelig direkte, at
navnet Semmelweis passerer hen over våre hoder, og vi forblir like uberørte.

Hvor er opplysningsanstalten for moderskap, høiskolen i pædologi hvor vi kunde
570 ty hen for at skaffe os kundskap om gunstige betingelser for god barneavl, om
den heldigste egteskapsalder, de forskjellige sykdommers indflydelse på
avkommet, om aborter, arvelighet, eugenic, svangerskapets pleie, fødslenes
forløp, barselsengens behandling, egteskapets hygiene, brystmelkens betydning,
dødeligheten blandt spædbarn, fødselsstatistikk, barnestel, barneopdragelse,

anæmi, neurastheni, utslittheten hos kvinnene og farene ved overgangsalderen i 50-årene?

580 Det vel utstyrte, ved offentlige midler støttede tidsskrift Slegtens vel, som burde
eie det største abonnentantal for trykte saker i et land, har endnu ikke set dagens
lys, endsi fundet veien til ethvert barns hjem. Vi mangler den av staten støttede
mødreforsikring, som skulde bringe en lettelse for den overanstrengte mor
under barselsengen, vi er blottet for kommunale barselforanstaltninger,
585 fødslene foregår i hjemmene, ofte under de mest barbariske forhold, og mor og
barn omkommer av mangel på kyndig hjelp og fordi lægens ankomst lar for
lange vente på sig; vi mangler barselmateriel så den fødende kunde få ligge rent
og være beskyttet mot bakterienes indtrængen, det nyfødte barn blir liggende
ustelt, får liggesår og utøi i det blodige kjøt; ingenting er gjort, forat den almene
590 kvinne skal kunne nyde godt av kloroformens hjelp for at skånes for de værste
fødselssmerter, uagtet alle vet de er de værste lidelser som huses inden
menneskeheten. Vi har endnu intet sundhetstilsyn i hjemmene eller kontrol
med barnestellet op til den skolepligtige alder.

595 Mødrene sliter ondt, når barnet blir født, endnu mere smerter det, når de skal
miste det, ofte på grund av deres egen ukyndighet, endnu mere på grund av
mangelen på offentlig forsorg.

Hvis der fantes likeså megen dødelighet, sykelighet, vanrøgt, ukyndighet og
ustel blandt dyrene på vort fjøs eller i vor stald, tviler da nogen på der for længe
600 siden var gjort de alvorligste undersøkelser og tat de nødvendigste forholdsregler
for at hindre videre misbruk? Kan vi mene at produktionen av menneskeliv er
mindre vigtig end enhver anden produktion i landet, og at den derfor skal vedbli
i den nuværende elendighetstilstand uten tilførsel av kundskap, veiledning og
kontrol?

605 Er da vi kvinder en stum og ubevisst naturgrund uten sjæl og personlighet, ut av
hvilken man øser liv på en automatisk måte, underlagt betingelser som vi selv
ikke kan råde over, som vi ikke bør ha nogen mening om eller indflydelse på?
Og er barnenes vel os en likegyldig og uvedkommende ting?

610 Straffebestemmelsen med hensyn til fosterfordrivelse synes sterkt å være
påvirket av det religiøse syn. Av den betragtning at det er spiren til en evig sjæl
som tar bolig i fosteret fra første stund av. Et foster har naturligvis sjælelige som

615 legemlige anlæg, men alt befinner sig endnu på embryoets første primitive
utviklingstrin, da det knapt er til at opdage med det blotte øie.

Når en voksen kvinde under de nuværende misforhold, ved dårlig opdragelse,
ved slet eksempel, ved forførelse, av nød bringes ut på lastens vei, så hun blir så
620 gjennemsyret av frækhet at vi ikke lenger forstår hvorledes hun skal tiltales for at
bringe hende til fornuft - - -

- - - Når vi rolig finder os i forhold som bringer en ellers bra kvinne til at myrde
sit barn født utenfor egteskap, eller til at ta livet av sig selv, fordi moderskap
625 endnu ringeagtes imellem os -

- - - Når en god og kjærlig mor efterhånden blir så utpint og utmattet ved
barnefødsel at hun forsømmer sine nærmeste pligter, så svækket og irritabel at
hun ikke kan tale til sin egen mand engang uten i utålmodighet, når hun puffer
630 sine barn ukjærlig ifra sig, når hun selv er så sløv og likegyldig at hun ikke bryr
seg om enten hun lever eller dør, da kalder jeg alt dette sjælemord av en meget
alvorligere art.

Det er sandt det gamle ord: «Den er ikke min fiende, som gjør mig ondt, men
635 den som gjør mig ond», for det går på sjælens fortabelse løs.

Er fosterfordrivelse sjælemord, da kommer en sådan opfatning i strid med den
nuværende bestemmelse om at læger i visse tilfælde har ret til at øve
fosterfordrivelse. Er det et mord, så er det vel et mord, enten det utføres av læge,
640 jordmor eller av vedkommende kvinne selv. Vil man opretholde den opfatning
at det er mord, da burde man være blit stående ved den tidligere bestemmelse
som forbød avbrytelse av svangerskap under enhver betingelse, selvom lægen
med bestemthet kunde forutsi at en videre utvikling av svangerskapet vilde bli
den visse død for moren.

645 Vi synes tvertimot at den nuværende bestemmelse for læger på dette punkt er en
human bestemmelse, den betyr en seier for sund fornuft og tillid til
menneskenes samvittighetsfulde dømmekraft. Det geråder vor lægestand til ære
at den i sin tid fik gjennomført denne forandring, dengang bekjæmpet med de
650 voldsomste påstande om sjælemord og uretmæssig indblanding i det
guddommelige forsyn o. s. v.

Forandringen betegnet for sin tid et gjennombrud i den daværende
655 retsopfatning. Hadde man imidlertid latt sig lede av det religiøse syn, var vore
nuværende bestemmelser ikke kommet istand, og endnu flere kvinder hadde
måttet sette livet til under moderskapets krav.

«Men,» sies der, «kvinnerne bør ha en forpligtelse til at opretholde og forøke
660 tilveksten.»

En sådan uttalelse kan umulig være alvorlig ment. Da var det meget rimeligere at
vi kvinder vendte os til samfundet og spurte: «Hvad har samfundet gjort med
alle de barn vi har født til verden?» På kirkegården ligger de, eller de er
665 indespærret i fængsler eller de er efterlatt på slagmarken.

Statistikken sier os at av de ca. 60 000 barn som fødes i Norge hvert år, dør
allerede de 6600 i det første leveår. Den høie procent kommer særlig av det store
dødsfald blandt de uegte barn. Samfundet har længe visst det, tallene har talt
670 tydelig nok. Samfundet har vel da ilet med at råde bot på de forhold som bringer
så mange spædbarn til at dø? Væsentlig fordi de blev skilt fra sin mor. Først i den
allersidste tid har man søkt at råde bot på tingene.

Statistikken sier os mere: Når fødselshyppigheten stiger, stiger også
675 dødelighetsprocenten for barn, ikke bare proportionalt, men progressivt, således
at efter det 8. barn er dødeligheten over 40 pct. Også den hurtighet hvormed
fødslene følger på hverandre, har en betydning for barnets levedygtighet. Det
første barn er mindre motstandsdygtig end, det næste, fordi kvinden føder barn
i en for tidlig alder. «Medfødt svakhet» er da også den største dødsrubrik for de
680 nyfødte barn.

«De overflødig fødte barn så at si utrydder sig selv.» Således karakteriserer
statistikken disse fakta. Hvilken sum av lidelse og sorg, bortødslede kvindelige
kræfter ligger der ikke bak disse kolde statistiske opplysninger.

685 Men alt dette vil si at kvinderne har gjort sit, ja mer end det, for at forøke
folketilveksten, de har git sit legeme hen til unyttige svangerskap og fødsel og
ofret av sine legemlige og sjælelige kræfter i en utstrækning som hverken har
været til deres eget bedste eller har vært til gagn for barnet.

690 Saken kan kun forklares ved at kvinderne ikke står i fuld frivillighet i sit

moderkald. De føder barn utover hvad deres lyst og kræfter tilsier dem at gjøre, og forat opretholde denne tvang figurerer § 245 i vor straffelov, forat kvinderne
695 kan vite hvad der venter dem, hvis de vover at gjøre oprør og fri sig fra et svangerskap som er blit påtvunget dem. «End ikke hos dyrene finder vi et sådant misbruk som det manden har drevet med kvinde og barn,» sier professor August Forel.

700 Hensynet til barnet spiller ikke den første og avgjørende rolle i egteskapet. «Manden gifter sig forat tilfredsstille sin kjønndrift,» sier professor Brandt i sin avhandling om egteskapets hygiene.

En ubegrenset tilfredsstillelse av mandens driftsliv har været det fundamentale
705 moment i egteskapet, den væsentligste faktor, som kvinderne måtte underordne sig, og med barnene fik det gå som det kunde.

En sådan anskuelse og praksis gav man skin av gudommelig anordning, støttet den med lovparagraffer, og kvinder og barn er omkommet direkte og indirekte i
710 hundre tusenvis.

Den gjængse og underliggende betragtning er den, at manden skal skaffe sin kone det nødvendige underhold, til gjengjæld lever han med hende, og hun føder ham barn «efter forsynets vilje», det vil si efter den mandlige naturs
715 ubegrensede utstrækning.

Om dette er forhold som passer for manden, så passer det ikke i samme grad for kvinderne og er i strid med en god barneavl.

720 Det nuværende egteskap er da ikke heller en sammenslutning på frivillighetens grund.

Efter den borgerlige lov kan ikke en gift kvinde negte at føde barn. Unddrar hun sig samleie utover en begrenset tid, er det efter skilsmisselovens § 6 grund for
725 manden til skilsmisse. Det er ikke skilsmissegrund om hun ingen barn får. Det er altså kjønsmgangen hun blir betalt og underholdt for, akkurat som ved almindelig prostitution. Hustruen er derfor henvist til en uavbrutt række av svangerskaper, fødsel, diegivning og svangerskap igjen, så længe det lar sig gjøre i hendes liv.

730

Om denne maskinmæssige præstation er til skade for hende og barnet, om den direkte truer med at ta livet av dem begge to, kan hun efter vor nuværende lovs ånd og bokstav ikke unddrage sig den. Hun er kjøpt.

735

Endnu mer har den opfatning kirken har formådd at iklæ forholdet, tvunget kvinderne til underkastelse. Kvinderne tror, fordi prestene har sagt dem det, at egteskapet er en religiøs institution, at Gud fordrer deres selvopofrelse, og at opponere herimot er at krænke Guds forordninger. Når man ræsonnerer med en kone av folket om disse ting, så svarer hun altid med et bibelsprog og at «Gud bestemmer hvor mange barn hun skal ha».

740

Det vil kanskje indvendes, at man ikke må overse at kvinder også har kjønslige lidenskaper, og at de derfor selv ikke er uten skyld i at et uvelkomment barn ser dagens lys. Nei, gud ske lov, så har da kvinderne også et kjønslig begjær. Om det ikke kan sammenlignes med mandens i styrke, så er det vel skikken til at korrespondere med hans følelsesliv i en fælles harmoni. Men ingen kan vel tro at en kvinde som er utslitt ved mange og hurtig på hverandre følgende svangerskaper og barselsenger, at hendes sanseliv spiller en sådan rolle for hende at hun ikke med glæde avstod fra ethvert samleie i en uoverskuelig tid fremover, kunde hun på denne måte bli fritat for et nyt svangerskap.

745

750

Mænd vet ikke hvad kvinder føler eller tænker på disse områder, kvinderne har ikke sagt dem det, for de har hitindtil trodd det var usømmelig at nævne sine egne fordringer, og at åpenbare hvad de kvinder føler som bærer ufrivillige svangerskap, det er det for ydmygende for disse kvinder selv at gjøre.

755

Vi må revidere det juridiske og det økonomiske grundlag for egteskapet, så frivilligheten blir tydelig og udisputabel, enhver rettighet til kjønnsomgang må avskaffes og moderskapet bringes ind under hæderlige og værdige kår.

760

Vi må stanse presteskapets orientalske opfatning av hustruens underordnede stilling i egteskapet, en opfatning som nu ligger under den almindelige dannede almenhets.

765

Jeg vet vel, jeg vet meget vel, at i mange egteskaper med forstandige, fine og hensynsfulde mænd der lider konen ingen overlast. Men bestemmelsene i vor lovgivning, den økonomiske avhengighet de medfører, den kuende følelse av retløshet, kirkens utsagn og den derav opståede almindelige opinion gir

anledning til misbruk, og dette misbruk finder sted. Det holder kvinderne under en almindelig fødetvang.

775 Fosterfordrivelse er derfor i de fleste tilfælde det revolutionære udtryk for kvindernes fortvivelse, for deres undertrykkelse og for deres bestræbelser for at fri sig fra sådanne tilstande.

780 At la en kvinde føde barn indtil der opstår en almindelig utmattelse hos hende, med derav følgende legemlig og sjælelig sykelighed, som kanske indirekte påfører hende en tidlig død, når barnene på grund av morens svakhet fødes litet motstandsdygtige til verden og derfor tidlig bukker under, da er det tillatt og finder hyppig sted, men vor retsfølelse sover: «Når lægen det ene år advarer mot et nyt svangerskap og det næste år konen ligger død på barselseng», så heter det ikke mord.

785 En mand kan med en smitsom sygdom dræpe fosteret i morens liv, det gjøres omigjen og omigjen; han kan påføre sin kone og barn syfilis og bringe dem alle døden eller skade dem for livstid, vor indignasjon er stor, men påtalemyndigheten forholder sig passiv.

790 Overfor de forbrydelser mænd begår overfor mor og barn har de ordnet det således at de kan kripe i skjul bak sin hustru; hvis hun ikke forlanger skilsmisse og står frem og anklager ham, er han tryg for retslig påtale. Men hvilken hustru vil trække sin mand frem til bespottelse?

795 Men den mor som kanske er påført et svangerskap som hun helst vil slippe, men som hun ikke har kunnet unddra sig på grund av den legitimerede voldtægt i egteskapet, et svangerskap hun senere har villet befri sig fra, hun kan ikke klynge sig til sin egtefælle, han gir hende intet vern, den simpleste politimyndighet kan trække hende frem for at bli offentlig skandalisert.

800 En mand kan ved at påføre sin hustru et nyt svangerskap kort efter en fødsel, berøve sit spæde barn den næring som det efter al sandsynlighed trenger, skal det bli ilive; det er ikke noget sjeldent tilfælde, det er tvertimot nok så gjængs, og det uten at der er nogen tvingende nødvendighet tilstede. Dette er overfor et færdigfødt barn, et individ, et gyldig retsobjekt, men loven er blottet for bestemmelser. Har man nu pludselig glemt at loven skulde beskytte det spirende liv? Men hvor nøieregnende er den ikke overfor kvinderne!

Kvinderne må nu kunne se at der i vor lovgivning gjøres forskjel overfor en kvinde og en mand, når det gjælder seksuallivet og hvad dermed står i forbindelse.

815 Overfor sine egne forbrydelser på disse områder søger mænd at finde årsakene, de leter efter botemidler, de bruker lægevidenskabens og teknikkens midler og statens penger til at avverge letsindighetens naturlige følger for dem, men de negligerer vore levevilkår, og når vi bringes til fortvilelsens rand - så frem med straffeloven.

820

Indenfor min nærmeste erfaringskreds kan jeg nævne følgende tilfælder. En kone har 19 barn. Da hun skulde ha det 20., blev det en slem abort; hun stod det over, men er endnu meget svak. En anden har 15, derav rigtignok de 9 døde. «Gud har været barmhjertig og tat dem hjem til sig,» sier hun. En har 7 barn da
825 den ældste fylgte 9 år, hun er så svak at hendes hænder ryster, og hun kan ikke tale uten i en blanding av latter og gråt. En anden har 8 barn på 10 år, der er 2 par tvillinger, konen døde efter sidste barselseng. En kone kunde ikke føde uten ved keisersnit, senere blev barnet tat en måned før den regulære tid for fødselen, hun fødte på denne måte 4 barn, hvorav de 2 døde, 5. gang døde hun selv. En
830 kone har 13 barn før hun var 32 år; da hun henvendte sig til læge og klaget over at hun syntes hun ikke orket mere, svarte han spøkende at hun godt kunde få 13 til. En hadde 11 barn på 10 år, hun er yderlig svak og nærmest utilregnelig.

Hertil kommer alle de jevne tilfælder hvor der er 6, 8, 10 barn, men hvor konen
835 allerede i 30-årsalderen bærer et altfor græmmet og ældet utseende, undertiden så påfaldende at man er i tvil om det er mandens kone eller mor man har for sig.

Men vi er ikke lenger tjent med at tingene går sin skjæve gang. Fortielsens slør skal ikke lenger dække over så megen sorg, lidelse, unødig krafttap og død.

840

Om den utslitte og forpinte mor som tror hun ikke er berettiget til at nævne sin egen kval, som i virkeligheten bærer folkets største byrder på sit svake og utpinte legeme, som tror at naturen selv er med til at forråde og bedrage hende, og som mange ganger tvinges til at tvile på hvorvidt Gud er en retfærdig Gud, om hende
845 skal vi kvinder slutte ring, løfte hende på vore armer ut av brutalitetens vold og statens likegyldighet og si: dig elsker vi av vort ganske hjerte, dig skal vi holde vor hånd over, om du i din fortvilelse begår gjerninger som var bedst om de var

ugjorte, men vi skal berede dit moderskap bedre kår, så du aldrig mer skal
850 tvinges til på denne måte at verge din frihet.

Jeg vil gjerne nævne noen eksempler på moderskapets kår i vore dage i Norge.

En dag jeg var indom mødrehjemmet St. Olavs gate, holdt søster Hedvig på at
855 forhandle om et eller andet med en av mødrene. Da piken skulde gå, tøvet hun
litt ved døren og spurte så om hun ikke snart kunde få sit barn døpt. Jo, det var
der ingenting iveien for, neste søndag kunde passe. «Men om der var nogen
som kunde bære barnet over dåben?» «Det kan De godt gjøre selv,» sa søster
Hedvig. Moren kom i stor forlegenhet, «men,» sa hun så tilsidst under tårer,
860 «det kan jeg vel ikke, jordmoren som jeg lå hos, sa at en slik som jeg har ikke lov
til at bære barnet sit over dåben.»

Ikke høiere har man sørget for at vor jordmorstand står, end at der endnu kan
findes individer imellem dem som, uagtet de næsten daglig er vidne til en fødsels
865 mirakel, ikke har større tanker om den; og ikke høiere forståelse har mødrene
selv av deres ydelsers værdi, end at de kan la sig byde en sådan tale.

Ifjor var jeg på fæstekontoret i Fredrikstad. Mens jeg ventet, underholdt
fæstekonen mig. «Her sitter en pike, det er nu på tredje dagen hun er her, men
870 jeg vet ikke hvad jeg skal gjøre med hende, jeg kan ikke skaffe hende nogen plads,
slik som hun ser ut.» Jeg så da at hun var frugtsommelig, sandsynligvis i den 6.
måned. «Hun sier rigtignok hun skal ta hvilketsomhelst arbeide for
hvilhensomhelst betaling, men det kan allikevel ikke nytte.» Det er vor
moderskapsforsikring og rationelle svangerskaps pleie. Det er «omsorgen for
875 det spirende liv».

Midt i en av de store oplandsbygder skulde en kone føde. Det var midt om
natten, mørkt, 2 mil til nærmeste jordmor, endnu lenger til læge. Der blev sendt
bud til nabokonen, hun lovet at være behjælpelig. Da hodet stod i
880 fødselsåpningen, tok konen en saks og klippet hodehuden op forfra og tversover
skallen med et godt klipp til begge sider. Hun trodde det var en såkaldt
«seierslue», hun forstod ikke at det var den bløte fødselssvulst. Først da barnet
var født, så hun hvad der var skedd. Barnet døde av forblødning. Det er statens
foranstaltninger for kvinder i barnsnød, det er omsorgen for det spæde barns
885 vel.

En læge forteller: En ung pike blev indlagt på sykehus efter forsøk på fosterfordrivelse. Det viste sig at intet svangerskap hadde været forhånden, ja at
890 hun var ganske uskyldig, for lægen trodde at kunne konstatere at ingen coitus
overhodet hadde fundet sted. Hun trodde hun var blit frugtsommelig, fordi
hun hadde været forelsket i en ung mand. Piken døde, hun var 18 år.

Jeg spør, hvad har vi opplysningsvæsen til, når vi kan sende unge piker ut i verden
895 så dårlig utrustet på et for dem selv så viktig område.

Jeg har en ven i Korea. Han fortæller mig om kvindernes behandling der. En
mand kjøper en kone for 48 kroner, når hun er 8 år. Han begynner straks at leve
med hende, og hun får det første barn i 13-årsalderen. Det første barn er i
900 almindelighet ikke levedygtig, hun fortsætter at få barn, så fort det lar sig gjøre,
som oftest 15-16 stykker. De dør i massevis av tuberkulose i de trange,
overfylde hjem.

Når konen er ca. 30 år, ser hun ut som en gammel kjærring og hun blir
905 utrangert.

En gang så min ven en koreaner som trak sin kone bortover marken i hårpisken.
Han sprang til, tok manden i armen og bebreidede ham hans opførsel. Men
konen sprang op fra marken og truet min ven op i ansigtet med sin knyttede
910 næve og sa at hendes mand var en snild mand, han gjorde bare hvad han hadde
ret til.

Jeg skal ikke skildre civilisationens utvikling op til vore dage, men der er endnu
mange sammenligningspunkter til hvert drag i denne historie med forholdene i
915 vor egen tid. Det er ingen grund til at tro at denne utvikling er avsluttet,
tvertom, vi står først ved begynnelsen til den egentlige kvindesak: moderskapets
frigørelse, barneproduktionen under kultur, kvindens selvbestemmelsesret over
sin egen krop i egteskapet. For første gang i verdenshistorien kan vi tale om vore
egne anliggender med bevisstheten om at vi har magt til at gjennomføre vore
920 krav. Vi har stemmeretten. Den voksende fødselsstreik, som allerede er begyndt
i overklassen, er den skruestikke som vil tvinge vore statsmyndigheter til at
indvilge i alle vore krav. Også vi må lære at bringe vor produktion ind under
loven om tilbud og efterspørsel, før vil man ikke lære at forstå dens sande værd.

925 For nogen århundreder siden var der straf for den kvinde som fik et uegte barn.

Senere fikk hun lide en slags kirkebot. Denne bestemmelse måtte opretholdes, blev det sagt, for hvorledes skulde det ellers bli med usedeligheten! For nogen år siden var det straf for den kvinde som fikk tre uegte barn med forskjellige mænd.

930 Vore juridiske autoriteter Hagerup og Getz avskaffet i al stilhet denne bestemmelse, men var den blitt drøftet offentlig, hadde sikkert nogen røster hævet sig og talt om de farlige konsekvenser.

Vi har endnu straf for fosterfordrivelse; når patienten er nogenlunde kommet til
935 kræfter igjen, så i fængsel med hende! Det er mænd som har fattet alle disse bestemmelser. Når man øver kritik over disse forhold, så er kvinderne selv ivrigst i at forkynnde, at mændene er nogen snilde mænd, de er i sin gode ret.

«Men,» heter det, «at føde barn til verden det er av naturen pålagt kvinderne,
940 kan være det er en tung opgave, men mændene får slite for føden.» Vi ser dog ikke andet end at mænds ihærdigste bestræbelser går ut på at indskrænke arbejdsydelsen til en grad som de finder behagelig for sig. Ved videnskapens hjælp og industriens utvikling har de opnådd at de ved en rationellere arbeidsmåte kan indrette sit liv på en letvintere vis end den første primitive
945 naturtilstand tillot. Ingen taler om at dette er åpenbare bestræbelser for at leve i egoistisk nydelsessyke osv. Alle finder det er en fornuftig måte at overvinde og regulere naturkræftene på for derved at kunne leve et høiere kulturliv til bedste for dem selv og den hele menneskehet.

950 Det er den samme bestræbelse som nu begynner på kvindernes område. Ved en mere rationel barneproduktion at kunne frigjøre mere kvindelig arbeidskraft til bedste for os selv og slegten.

Det er ikke længer ydmyge og fromme vi skal være og påta os de fysiske opgaver i
955 egteskapet i blind underkastelse. Vi skal være stolte og selvbevisste, allikevel påta os vore naturlige opgaver, men gjøre dem til en kulturopgave likeså stor som nogen, ja til kulturopgaven par excellence og derfor kræve den nødvendige selvutvikling, kundskap og teknikk.

960 Vort mål skal være: at ingen fosterfordrivelse finder sted, at barnemord blir en saga blot, at ingen spædbarn må dø.

Vi vil ikke bruke 2-barns-systemet i Frankrike til eksempel, endnu mindre egteskapsforholdene i Tyskland, hvor der dør 400 000 spædbarn om året, men

følge den utvikling vore kjære kvindesakskvinder, blåstrømper og stemmeretskvinder har lagt til rette for os: bestemme over os selv, gjøre os økonomisk uavhengige, med lyst og forstand følge vort eget sunde moderinstinkt, men ikke udover hvad der krænker vor selvfølelse og derfor
970 heller ikke blir til vort barns bedste.

Vi kvinder beklager os ikke over de opgaver naturen har lagt på os, tvertom, de er vor lyst, vor stolthet, vor hæder, men vi beklager os over det misbruk som finder sted, den hensynsløse utnyttelse av vor organiske kraft, det primitive
975 standpunkt hvorpå alt vort arbeide, barneproduktionen, barnestellet, barneopdragelsen står, og som skyldes den manglende indflydelse vi hittil har hat, og den ringe interesse som er blit vist vore opgaver.

Vi gjør ikke oprør mot naturen, men vi vil regulere og underordne os den på
980 vort område som mænd har gjort det på sine.

Bort med første passus av § 245. Ikke fordi vi finder fosterfordrivelse i og for sig tiltalende, det være langt fra, hvorledes vi end anskuer den så byr den imod, det er en legemsfornærmelse som forråer, det er en styg og forkastelig ting som man
985 ikke noksom kan advare imot, og en tanke som enhver kvinde bør banlyse fra sin sjæl.

Men straffebestemmelsen står der som det flagrante tegn på vor underkastelse, det er moderskapets fornedrelesmerke, det er pishen som skal holde os under
990 tvang.

Det er ingen fare ved at den blir borte. Vi har garantier nok i sakens egen farefuldhet og i den naturlige avsky alle kvinder føler for dette punkt. Det har de tusener av eksempler på unge piker vist som bærer sit barn frem, trods
995 samfundet står parat til at foragte og fordømme hende, og endnu mere de hundretusener av mødre som med de sidste rester av sin sluknende livskraft endnu skjænker verden et menneskebarn.

For at fremme den rette forståelse og den rette vilje må vi begynde med de unges
1000 sind. Ingen ungdom må mere forlate vore skoler uten på disse områder at ha fått den rette besked. Al begyndelse er opplysning.

Da vil moderskapet snart komme til at indta høisætet i alles betragtning, det vil

1005 skape nye pligter, ny moral vil stemple den personlige opførsel, og der blir rum
for et rikt arbeide inden vor fremtids sociale politik.

Novalis sier etsteds: «Man soll stolz auf einen Schmerz sein. Ein jeder Schmerz
ist eine Erinnerung unseres höheren Ranges.» «Man skal være stolt av smerten.
1010 Enhver smerte er en mindelse om vor høiere rang.»

Vi kvinder skal tilegne os denne opfatning i ord og gjerning.

Vi elsker moderskapet, vi vil dets vel, men i fuld frivillighet og under vort eget
1015 ansvar.

1020

Kilde

Katti Anker Møller: Moderskapets frigjørelse. To foredrag. Oslo 1974, s. 9 ff.

URI

<https://www.virksommeord.no/tale/moderskapets-frigjorelse>

1025

1030

1035

1040